

JOSEP CARNÉ I PENALVA

MIL ANYS DE COURE ARGILA

Gràcies a aquest procés, la nostra comunitat local va poder obtenir peces clau per a la casa, la indústria, el comerç i el lleure. Si no haguéssim aconseguit un domini tècnic sobre aquest element natural, com és el fang d'argila, qui sap com haurien anat les coses però és ben segur que, en tots els casos, en aquells nostres parents que ens van precedir els hauria afectat un gran endarreriment i encara més grans penalitats de les que van patir.

Permeteu-me des d'aquesta tribuna, trans-

criure quatre gargots d'idees sobre aquest gran tema, malgrat sigui des de la perspectiva d'un ras apologista de la ceràmica, la quotidiana, la utilitària.

Amb tants d'anys de com tractem, pensem quantes peces ceràmiques i quantes formes diferents s'hauran elaborat. Per aquesta causa, quantes indústries primitives, obradors artesanals, professions i oficis s'hi hauran esmerçat. Quants homes, dones, vells i nens... ho hauran patit i gaudit per obtenir-ho.

Al cap dels temps, de tota aquesta abundància d'obra feta i acabada, molta la desconeixem, d'altra no l'entendem perquè s'ha perdut la memòria de la seva aplicació, generalment efímera, especialitzadíssima, restringida, personal, local, temporal, etc. i molta més que encara està per descobrir, soterrada com es troba, pendent que els professionals acabin, d'una vegada, les excavacions del món clàssic i medieval per poder començar a treballar-hi. Un dia o un altre, tal vegada arribarem ja a l'estudi de la ceràmica popular de l'Europa moderna, i llavors entendrem, potser una mica més que no pas ara, la nostra societat i la lenta caminada que ens és pròpia.

Però sense fer ficció del futur que recercarà el nostre passat més immediat, en base a la cultura material més ordinària, podem inferir ja, per indicis actuals, allò que va poder passar, si bé no a la societat però sí als productors d'obra ceràmica. L'artista-artesà d'avui inventa nous camps de realització, actuació i composició, per tal de guanyar-se la vida i alhora demostrar alguna cosa, igual com devien fer segles endarrera. Fa abstracció d'allò que l'envolta i s'enfila... Imagina —és l'ofici dels humans— un treball que l'ajudi a passar per la vida. Si un manyà pot, i cal que ho faci, inventar en el seu taller, un nou dentat de pinyons, un artista-artesà haurà d'empescar-se una altra reunió de materials, amb colors o formes que

facin un tot gratificador, comercial o no —això ja és un altre problema— però suficientment vivificador per a ell.

Reclamaria l'atenció del lector per a què, esforçadament, es desdigués, de mirar els objectes que li proposo no com antiguitats o com útils vells i obsolets, sinó que se'ls mirés, com escultures. Reals obres de creació, abstractes, artificials, com un medi suficient de poder-se demostrar un individu —de tota manera amb certes capacitats revolucionàries— davant, darrera, contra o al costat de la seva societat, per sobreviure corporalment i emocional, amb l'oferta del seu producte creatiu.

Proposaria que desclassifiquéssim cànitirs, mamets, botilles, citres i dolls, per posar només uns quants exemples, segons els seus usos; desdibuixéssim la seva funció com ex-útils i els consideréssim de nou, igual com a la resta del gènere, per esbrinar-hi l'execució inspirada del «transformador» de matèria en el nostre objecte estètic, d'un escultor abstracte —això sí!— que va realitzar uns volums que, pensem que en tot cas (en una altra realitat diferent de la nostra), no tindrien sinó una altra definició i sentit objectiu que la d'obra d'art. La terrissa, en definitiva, en les seves milionàries formes, no vol representar res de natural bell i en canvi n'és de bella, però no és còpia ni representació de la naturalesa, és art abstracte...

Quin raig d'idees ens han regalat aquella

gent! Us invito a recrear-vos en l'herència d'uns volums, d'unes tridimensionalitats, on eficàcia i estètica conflueixen en multitud d'ocasions.

Hi va haver una llarga tradició per la qual van repetir-se moltes formes ceràmiques durant segles, però també hi va haver l'il·luminat que va ensopegar amb una de nova i prescindí de les anteriors. Per millorament tècnic, per enginy o per noves necessitats, es van oferir novetats i més novetats, en un mercat que en reclamava... Després llanguiment d'inspiracions; més tard, revifalla.

Vitals necessitats de l'obrer-artesà-artista també empenyien i l'enginy de l'espavilat va buscar nous productes, formes i bellesa a l'ús. L'encertaren uns i s'enfonsaren els altres, però el conjunt final que n'ha resultat és grandios, en el cúmul de segles, numèricament riquíssim, inconcebible en la varietat, omnipresent, però raquíficament percebut i reconegut. Tot just ara quan, a la pràctica, la ceràmica d'ús quotidià ja ha estat substituïda per d'altres materials i els seus obradors ja s'han extingit.

Estem tractant d'oferir, des d'una visió actual, és a dir, en moments que ja no la necessitem, una cara —l'estètica— de la ceràmica antiga que no deu sintonitzar, segurament amb més d'un crític. L'ideològic tractaria d'atribuir-nos una caracterització esllanguida —de saló— de la ceràmica utilitària de la qual, l'important és, precisament, el seu valor d'ús. El crític d'art, en canvi, sorneguerament, ens faria com-

paracions amb la delicadesa de l'obra xinesa i japonesa, seculars del ram. El fet és que no neguem pas el valor «primer» sinó que n'hi afegim un altre a tenir en compte. Per una altra banda, no estem parlant de continents rics, sinó de descobrir tots els possibles rics continguts en els continents pobres.

No és que ens vulguem mirar el melic, amb aquest art «pobre» sinó al contrari, reivindicuem que dins d'aquesta modèstia, la terrissa honora una societat que, miserable de solemnitat en recursos, va ser capaç de solucionar els seus problemes immediats amb el màxim rendiment, només amb la col·laboració dels més elementals productes i amb una gran dosi de racionalitat i d'estètica.

Catalunya —Sabadell— no va saber descobrir el kao-lí, ni el gres, ni el vidriat ceràmic, ni el reflex metàl·lic, però no se li pot negar que, en formes i volums, ha estat d'una imaginació lluminosa. La qüestió és, però, que acceptem allò que hem produït, en els seus justos termes, sense excés ni defecte, i no fem que perquè la nostra ceràmica utilitària no és universal, li menystinguem els seus valors socials i etnològics, com ara passa, o no fem que, perquè no és rica, li menysvalorem els continguts artístics.

La societat, les comunitats, les ciutats i els grups tenim proclivitat a vanar-nos de les coses més nímies de les caricatures i dels emblemes —quan no disposem de res més— davant dels

que la brillen més. Sabadell no n'és pas una excepció, però en el terreny que ara «trepitgem» —l'argila cuita— curiosament i al contrari, penso que podríem haver esperat que s'hagués pogut produir, no hem esbombat el fet que la nostra ciutat hagués estat, almenys en les èpoques daurades d'aquella activitat, un dels centres terrissers amb més empenta del nostre país, una ciutat ben característica i dotada.

Ni el radiant fenomen d'En Marian Burgués no ha estat suficient per calar la nostra cobdícia de poder-nos propalar; ni En Bosch i Cardellach quan afirmava que Sabadell proveïa de productes ceràmics tot el Vallès, Barcelona i part de la costa, no va ni ha despertat mai la curiositat dels historiadors, sobre els valors econòmics i socials de la producció local; i tampoc la nostra afirmació que al s. XVIII, a Sabadell, hi havia més de 30 mestres terrissers, no immutarà ningú...

És clar que, al cap i a la fi, tot això pot ser motivat per fets circumstancials: 1r) Mai no hem trobat els testadals dels nostres terrissaires. 2n) Ens trobem en una ciutat afectada pel «monocultiu» històric del tèxtil. 3r) Potser el tema és excessivament modest, encara.

En fi, direm que si volguéssim trescar pel damunt dels in comptables bells racons del Vallès, veuríem pertot el testimoni ceràmic que aflora pels camps, horts, marges i vinyes. Com

que no en sabem pràcticament res, potser seria bo intrigar-nos i, fins i tot, podria resultar gratificador.

Pel que fa a la nostra persona, durant nou anys, vam poder omplir-nos les pupil·les de 35 o 40.000 pedallassos de ceràmica, recollits a Rubí, que reunits, classificats, ordenats i reenxanxats, ens van regalar al final amb un munt de formes inèdites que es remuntaven des del 1500 en endavant, probablement sabadellenques... Al Castell de Barberà, a les rases que s'hi van practicar, es repetiren les formes amb els tons i les tendències. A Polinyà, a Sentmenat, a Castellar, a Ribatallada i a tot el cinturó de la nostra ciutat, s'hi pot exhumar, amb els mateixos resultats que vam obtenir nosaltres, peces i més peces de l'extingida i desconeguda producció sabadellenca de ceràmica.

Esperarem, pacientment, que algun dia, tinguem la civilitzada fortuna que el nostre patrimoni material de l'argila cuita, amb tants de transfons humans, ressons i empremtes, també pugui ser objecte d'estudi i reconeixement, si més no, local...

Públicament, no ho hem heretat encara, però, potser, el coneixement que podem ser hereus d'un gran patrimoni ocult, per modest que sigui, ens podria permetre, ves per on, afegir una petita alegria més al sac.

